

*П.Ю. Бородич, к.т.н., доцент, НУЦЗУ,
А.В. Максимов, викладач, НУЦЗУ,
С.В. Капральчук, курсант, НУЦЗУ*

РОЗРОБКА МОДЕЛІ ОПЕРАТИВНОГО РОЗГОРТАННЯ ОСОБОВОГО СКЛАДУ АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНОГО АВТОМОБІЛЮ ПРИ РЯТУВАННІ ПОСТРАЖДАЛОГО З КОЛЕКТОРУ

(представлено д.т.н. Прохачем Е.Ю.)

Запропонована імітаційна модель оперативного розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при рятуванні постраждалого з колектору. Проведено її аналіз та визначено критичний шлях. Надані рекомендації по підвищенню ефективності даного процесу.

Ключові слова: мережева модель, критичний шлях, оперативне розгортання, колектор.

Постановка проблеми. Згідно [1], одним із основних завдань сил цивільного захисту є ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій в умовах екстремальних температур, задимленості, загазованості, загрози вибухів, обвалів, зсувів, затоплень, радіоактивного, хімічного забруднення та біологічного зараження, інших небезпечних проявів. Більшість із цих робіт розглянуті в нормативних документах [2, 3, 4], що регламентують діяльність ДСНС України. Але існують такі роботи, порядок та особливість виконання яких в цих документах не відображено. До таких робіт відноситься оперативне розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при рятуванні постраждалого з колектору, з використанням спеціального верхолазного оснащення. Для підвищення ефективності виконання оперативно-рятувальними підрозділами ДСНС України дій за призначенням необхідно розглянути проміжні роботи та взаємозв'язок між ними даного процесу, що можливо зробити лише з використанням імітаційного моделювання. Тому розробка та повний аналіз моделі оперативного розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при рятуванні постраждалого з колектору буде актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В [5] наведені заходи безпеки праці у замкнених просторах. Але ці заходи орієнтовані на тих хто виконує планові роботи і не відображають особливості проведення аварійно-рятувальних робіт.

В [6] пропонується для моделювання діяльності особового складу газодимозахисної служби при роботі зі спеціальною технікою використовувати мережеві моделі. Однак в цих роботах не розглянуті

особливості рятування постраждалих з колекторів, що характеризуються навичками роботи як з засобами захисту органів дихання, пожежно-технічним оснащенням, так і з висотним обладнанням.

В [7] була запропонована та всебічно розглянута імітаційна модель оперативного розгортання особового складу автомобілю пожежного першої допомоги з установкою тринози на колодязь та спуском в нього. Але в ній не розглянуто використання спеціального висотного оснащення, яке знаходиться на аварійно-рятувальних автомобілях.

Постановка завдання та його вирішення. Виходячи з цього, поставлена задача побудувати імітаційну модель оперативного розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при рятуванні постраждалого з колектору. Для цього було вирішено використовувати мережеві моделі. Імітаційна модель представлена на рис. 1. Початком є команда старшого начальника «Постраждалого з колектора – врятувати!», закінчується модель подією «Збирання спорядження». Всі дії оперативного розгортання наведені в табл. 1.

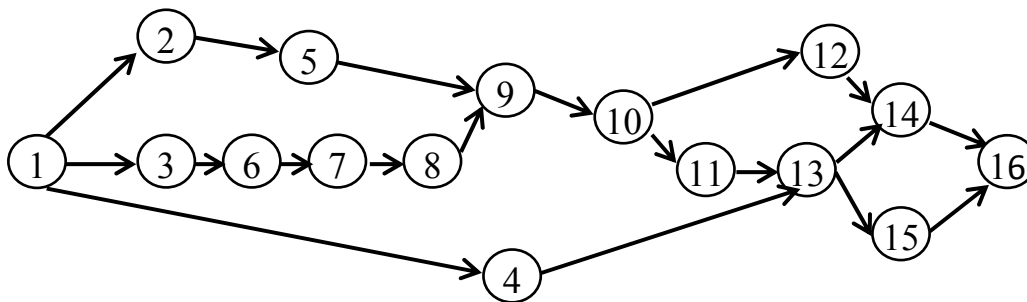

Рис. 1. Імітаційна модель оперативного розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при рятуванні постраждалого з колектору

Умовно дану модель можна розбити на три паралельних шляхи:

- дії першого номера оперативного розрахунку (він керує діями особового складу, закріплює рятувальні мотузки за автомобіль або конструкцію та приймає постраждалого);
- дії другого номера (він спускається в колектор та рятує постраждалого);
- дії третього номера (він організує поліспаст Мунтера).

Дослідження оперативного розгортання проводилися під час занять з пожежно-рятувальної підготовки, під час якого були встановлені мінімальні $t_{\min i}$ та максимальні $t_{\max i}$ значення часу виконання окремих дій.

Математичне очікування було розраховано

$$\bar{t}_i = \frac{(t_{\max i} + t_{\min i})}{2}. \quad (1)$$

Табл. 1. Аналіз окремих дій оперативного розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при рятуванні постраждалого з колектору

№ з/п	Операція	Опис операції	$t_{\min i},$ с	$t_{\max i},$ с	$t_{\text{сер } i},$ с	$\sigma_i, \text{ с}$	$\sigma^2_i, \text{ с}^2$
1.	1-2	1-й номер одягає спорядження	60	100	80	6,6	44,4
2.	2-5	1-й номер бере рятувальні мотузки та одну з них закріплює за конструкцію чи автомобіль, а другу страхувальну закріплює за себе та конструкцію (автомобіль)	180	360	270	30	900
3.	5-9	1-й номер оглядає 2-го номера	10	30	20	3,3	11,1
4.	9-10	1-й номер дає команду на спуск 2-му номеру	2	6	4	0,7	0,4
5.	10-12	1-й номер контролює роботу 2-го номеру в колекторі	120	300	210	30	900
6.	12-14	1-й номер приймає потерпілого з колектора	30	60	45	5	25
7.	1-3	2-й номер одягає спорядження	360	480	420	20	400
8.	3-6	2-й номер одягає апарат	30	60	45	5	25
9.	6-7	2-й номер надягає, налаштовує та включає налобний ліхтар	10	20	15	1,7	2,8
10.	7-8	2-й номер закріплюється на рятувальній мотузці бере з собою, оснащення та питає у першого номера дозвіл на спуск	60	180	120	20	400
11.	8-9	2-й номер чекає, поки 1-й номер його перевіре	10	30	20	3,3	11,1
12.	10-11	2-й номер починає спуск в колектор	120	300	210	30	900
13.	11-13	2-й номер спустився до потерпілого, оцінив його стан, одягає рятувальну косинку закріплює на робочу мотузку і дає команду на підняття потерпілого	300	600	450	50	2500
14.	13-15	2-й номер піднімається з колектору за допомогою жумарів	240	360	300	20	400
15.	1-4	3-й номер бере необхідне спорядження для організації поліспасти Мунтера	60	120	90	10	100
16.	4-13	3-й номер організовує поліспасти Мунтера	60	180	120	20	400
17.	13-14	3-й номер підіймає через поліспасти Мунтера потерпілого назовні	60	200	130	23,3	544,4
18.	14-16	3-й номер збирає спорядження	600	720	660	20	400
19.	15-16	1-й та 2-й номер збирають спорядження	600	720	660	20	400

Враховуючи те, що для одновершинних розподілів середньоквадратичне відхилення приблизно дорівнює 1/6 інтервалу, на якому розглядається розподіл [8, 9], дана оцінка розраховується як

$$\sigma_i \approx \frac{t_{i\max} - t_{i\min}}{6} . \quad (2)$$

Використавши отримані результати, були розраховані [9] основні параметри мережної моделі (табл. 2).

Табл. 2. Параметри мережної моделі оперативного розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при рятуванні постраждалого з колектору

Операція	t_i, c	Ранній час		Пізній час		Резерв часу R, c
		$t_{i.p.n.}, c$	$t_{i.p.z.}, c$	$t_{i.p.n.}, c$	$t_{i.p.z.}, c$	
1-2	80	0	80	250	330	250
2-5	270	80	350	330	600	250
5-9	20	600	620	600	620	0
9-10	4	620	624	620	624	0
10-12	790	624	1414	624	1414	0
12-14	45	1414	1459	2199	2244	785
1-3	420	0	420	0	420	0
3-6	45	420	465	420	465	0
6-7	15	465	480	465	480	0
7-8	120	480	600	480	600	0
8-9	20	600	620	600	620	0
9-10	4	620	624	620	624	0
10-11	210	624	834	624	834	0
11-13	450	834	1284	834	1284	0
13-15	300	1284	1584	1284	1584	0
15-16	660	1584	2244	1584	2244	0
1-4	90	0	90	1074	1164	1074
4-13	120	90	210	1164	1284	1074
13-14	130	1284	1414	1284	1414	0
14-16	660	1414	2074	1584	2244	170

Для визначення критичного шляху імітаційної моделі були розраховані значення математичного очікування (3) та дисперсії (4) критичного шляху

$$\bar{t}(L_{кр}) = \sum \bar{t}_{i_{кр}} = 2244 \text{ c}, \quad (3)$$

де $\bar{t}_{i_{кр}}$ – математичне очікування i -ї операції критичного шляху, с.

$$\sigma^2(L_{кр}) = \sum \sigma_i^2 = 5039,3 \text{ c}^2, \quad (4)$$

де σ_i^2 – дисперсія i -ї операції критичного шляху.

Тоді середньоквадратичне відхилення критичного шляху буде дорівнюватися $\sigma(L_{кр}) = 71 \text{ c}$.

Критичним в імітаційній моделі оперативного розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при рятуванні постраждалого з колектору буде другий шлях – дії другого номера, тобто на ньому буде найбільша затримка часу. Тому для підвищення ефективності

розглянутого оперативного розгортання необхідно по-перше другим номером ставити найбільш підготовленого рятувальника, який вдосконало вміє працювати з засобами захисту органів дихання та з індивідуальними страхувальними системами; по-друге номеру один та номеру три максимально допомагати першому номеру виконувати його дії.

Висновки. Запропонована імітаційна модель оперативного розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при ятуванні постраждалого з колектору повністю відображає даний процес. Проведені дослідження критичного шляху дозволили надати рекомендації по підвищенню ефективності оперативного розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при рятуванні постраждалого з колектору. Перспективним напрямком подальших досліджень є розробка нормативів для оперативного розгортання особового складу аварійно-рятувального автомобілю при рятуванні постраждалого з колектору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України: Кодекс.: за станом на 01 липня 2013 р. – К.: Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2013. – 82 с.

2. Настанова з організації газодимозахисної служби в підрозділах Оперативно-рятувальної служби МНС України : Наказ МНС України № 1342 від 16 грудня 2011р.: М-во надзв. сит. України, 2011. – 56 с.

3. Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту: Наказ МНС України № 575 від 13 березня 2012 р.: М-во надзв. сит. України, 2012. – 178 с.

4. Правила безпеки праці в органах і підрозділах МНС України: Наказ МНС України № 312 від 7 травня 2007 р.: М-во надзв. сит. України, 2007. – 248 с.

5. Типова інструкція з організації безпечного ведення газонебезпечних робіт: НПАОП 0.00-5.11-85. – [Чинний від 1985-12-20]. – К.: Держгіртехнагляд СРСР, 1985. – 21 с.

6. Ковальов П.А. Моделювання діяльності особового складу газодимозахисної служби при роботі зі спеціальною технікою / П.А. Ковальов, В.Н. Чучковский // Актуальні проблеми філософії, науки і сучасних технологій: Вісник ХДУ. – 1997.– Х.: – С. 268-272.

7. Бородич П.Ю. Імітаційне моделювання оперативного розгортання особового складу автомобілю пожежного першої допомоги установкою триноги на колодязь та спуском в нього [Електронний ресурс] / П.Ю. Бородич, П.А. Ковальов, І.О. Поляков // Проблеми надзвичайних ситуацій. Зб. наук. пр. НУЦЗ України. – Вип. 20. – Харків: НУЦЗУ. – 2014. – С. 28-32. Режим доступу: <http://nuczu.edu.ua/>

sciencearchive/ProblemsOfEmergencies/vol20/borodich.pdf.

8. Стрелец В.М. Экспертные оценки профессионально важных качеств пожарных / В.М. Стрелец, Д.Ю.Каскевич // Проблемы пожарной безопасности: Сб. науч. тр. Вып. 5. – Харьков: ХИПБ, 1999. – С.183-185.

9. Экспертные системы: состояние и перспективы: Сб. науч. тр. // АН СССР, Ин-т проблем передачи информации: Отв. ред. Д.А. Поспелов. – М.: Наука, 1989. – 152 с.

Отримано редколлегією 10.03.2017

П.Ю. Бородич, А.В. Максимов, С.В. Капральчук

Разработка модели оперативного развертывания личного состава аварийно-спасательного автомобиля при спасении пострадавшего с коллектора

Предложенная имитационная модель оперативного развертывания личного состава аварийно-спасательного автомобиля при спасении пострадавшего с коллектора. Проведен ее анализ и определен критический путь. Даны рекомендации по повышению эффективности данного процесса.

Ключевые слова: сетевая модель, критический путь, оперативное развертывание, коллектор.

P.Yu. Borodich, F.V. Maksimov, S.V. Kapralchuk

Development of a model for the rapid deployment of personnel of a rescue vehicle in the rescue of the victim from the reservoir

The proposed simulation model of the operational deployment of the rescue vehicle in the rescue of the victim from the reservoir. It is analyzed and a critical path is determined. Recommendations are given to improve the effectiveness of this process.

Keywords: network model, critical path, operational deployment, collector.